

ENTREVISTA

Francesc Candell

Narrador

EP. *¿'El sant de la mare Margarida' es basa en el que va sentir explicar al pare d'un amic?*

FC. Es basa en el que em va explicar un amic a partir del que li havia explicat el seu pare. Però ell només em va explicar que el diumenge 19 de juliol de 1936 el seu pare va salvar la vida a unes monges. A *La Vanguardia*, molt temps després, vaig llegir que Anton Trabal, dirigent històric d'Esquerra, havia acollit monges disperses, i que havia ballat amb una superiora. Aquests dos fets puntuals van donar peu a la meua novel·la. És cert que recorro molt a la realitat per fer ficció. Reinvento la realitat i arriba un moment que fins i tot jo arribo a creure que va passar a la meua manera. Amb raó es diu que la novel·la és la mentida que s'assembla més a la veritat.

EP. *Quan fa articles, ¿explica la veritat o també hi afegeix elements de collita pròpia?*

FC. En un article no pots dir mentides, perquè la informació que aportes es pot contrastar. De vegades per raons d'espai potser no dic tota la veritat.

EP. *¿Se sent més còmode explicant veritats als articles o explicant mentides que semblen veritat a les novel·les?*

FC. No sóc molt imaginatiu, em trobo millor explicant veritats o històries que tinguin un rerefons de veritat. Si volgués fer una novel·la sobre l'aristocràcia, hauria d'anar a uns quants banquets per documentar-me.

EP. *Els personatges d'aquest nou llibre pertanyen al seu món de sempre, el de les classes populars. ¿Ho fa per militància o perquè no sabia escriure de cap altre grup social?*

FC. Segurament no sabia escriure de res més. Fins i tot els escriptors que semblen més imaginatius (com els autors de novel·les policiaques o de

ciència-ficció) parteixen de realitats que els són properes. Jo no ho faig per militància, perquè és una paraula que no m'acaba d'agradar, però sí que he pres partit per la gent desvalguda, pels últims de la fila. De tota manera, no sempre parlo dels mateixos temes. La meua primera novel·la parlava dels nois i noies que volien ser artistes. Esclar que sempre hi ha alguna cosa que et delata, com l'escenari on passa l'acció. Així com García Márquez té el seu Macondo i Faulkner té aquell comtat de nom impronunciable [Yoknapatawpha], jo tinc la Zona Franca. A novel·les on he intentat dissimular els escenaris, m'ha estat impossible, perquè és l'únic món que retinc a la memòria.

EP. *¿Porta amb orgull l'etiqueta de ser la veu dels marginats?*

FC. La porto amb rubor. Em poso vermell quan m'ho diuen. No em vull erigir en res,

és massa responsabilitat. Ja he hagut de fer els meus esforços per escapar dels partits que m'han volgut agafar. Vaig ser senador, que no és broma, i regidor de cultura de l'Hospitalet. Si no hagués estat un escriptor en defensa dels que no tenen veu, no m'haurien cridat per fer política. Quan es va constituir el Senat, l'esquerra catalana va necessitar algú que representés la immigració, i m'ho van vendre tan bé que m'ho vaig creure i vaig dir que sí.

EP. *Ara diria que no?*

FC. Ara diria que no, perquè em vaig adonar que des d'un càrrec polític es pot fer ben poca cosa. En un partit no ets lliure, tot s'ha de consensuar a la mida dels que manen. Estàs amb les mans lligades, i et pots trobar enmig de coses mal fetes que no has fet tu. No vull dir noms ni situacions que estan passant en aquests moments, però sé que hi ha gent que es troba emmanillada.

EP. *Com a escriptor, ¿s'ha sentit emmanillat?*

FC. Sí, per la censura. I ara també. Als mitjans on col·laboro, sé que hi ha coses que no les puc dir, que s'empiparien si les digués. Ara hi ha autocensura. Em fan gràcia els escriptors que diuen que escriuen amb llibertat absoluta. Hi ha coses que no les diria mai ni que em deixessin: no tinc dret a posar de cap de turc a ningú. Intento ser molt delicat escrivint, perquè sé que la gent té el seu *corazoncito*. Pots criticar molt certa persona, però si després la coneixes et sap greu, perquè veus que no és tan dolenta com semblava.

EP. *Vostè va declarar: "Si escrius bé d'algú, mai et donarà les gràcies".*

FC. Quan escrius malament d'algú, sempre ho acaba sabent, mentre que quan escrius bé d'algú és molt fàcil que no ho sàpiga mai. Jo mateix intento ser molt agraït i últimament he caigut una mica en la desídia. Tinc cartes per contestar de fa més d'un any, i em produeixen remordiments de consciència. M'agradaria aprofitar aquesta entrevista per fer des d'aquí una disculpa pública. Hi ha gent que, si no rep resposta, s'ho pren molt malament.

EP. *Bona part dels seus llibres es podrien titular 'Els altres catalans'.*

FC. He anat escrivint sobre la meua situació vital. Tinc una novel·la que passa en un sanatori per a tuberculosos. No era un sanatori per a gent elegant, però el tema de l'obra no era la marginació, sinó la tuberculosi. Però sí, és evident que la majoria dels meus llibres toquen el tema dels marginats. L'assaig *Els altres catalans* va tenir una gran repercussió i va donar lloc a seqüeles com ara *Els altres cata-*

lans vint anys després, Encara més sobre els altres catalans... També he escrit llibres d'encàrrec sobre el món obrer. I en certs moments vaig tenir unes manies pedagògiques i redemptoristes.

EP. *Ja no les té?*

FC. Les tinc d'una altra manera, perquè ara sé que un llibre no pot canviar el món. Tots pensàvem que quan acabés el franquisme la gent es culturitzaria, però no va ser així. Pensàvem que la dèria del futbol s'acabaria, i ja veus. He arribat a la conclusió que potser tenia unes idees equivocades sobre el gènere humà. L'anormal dec ser jo, no els altres.

EP. *A 'El sant de la mare Margarida', diu: "Sort que la literatura, a part de l'anècdota, és també el detall".*

FC. Em permeto fer petites sàtires contra aquest món de la literatura d'elit en la qual procuro no ficar-me. Sempre s'ha dit que la novel·la de pensament, la novel·la filosòfica, és millor que la literatura d'anècdota. Però, com va dir Pla, la literatura sense anècdota no és res. Sartre deia despectivament que Hemingway era un escriptor d'anècdotes, però Sartre ha passat de moda i Hemingway ha continuat tan fresc. L'anècdota és important, i el detall o la pinzellada també.

EP. *Ha escrit més de 50 llibres. ¿És prolífic per necessitat econòmica o per necessitat creativa?*

FC. Fins ara ho he estat per necessitat econòmica. Ara ja no ho sé. Pla deia que ell era un grafòman. Arriba un moment que si no escrius no saps què fer. Tampoc em sembla que jo hagi escrit molt. Ben mirat, no sé quan escric, perquè sempre sóc al carrer, o parlant amb gent, o a la ràdio. Els grans creadors es tanquen en un hotel i en vuit dies fan una novel·la. Jo això no ho he pogut fer mai, ni ganes. Però poc o molt escric cada dia. Si escrius deu línies cada dia, al cap d'un any tens un llibre. Hi ha llibres que he trigat molta a escriure'ls, i entremig n'he fet d'altres. Ara tinc una novel·la que no acabo mai, que es dirà *Piquete de ejecución*.

EP. *¿En quin estadi es troba, aquesta novel·la?*

FC. Es va engreixant. Ja n'he escrit dos-cents folis, però em queden moltes coses per explicar. Ara estic trasbalsat perquè tinc la dona malalta i em passo el dia a l'hospital. Després m'hi tornaré a ficar. Aquesta novel·la parla del final de la nostra guerra i dels afusellaments del bàndol republicà. La meua filla n'ha llegit trossos i troba que és estremidora. Però va anar així. Estem oblidant aquella època, s'estan morint els testimonis. Hem de saber què va passar.

▶ ▶ ▶

XAVIER BERTRAL